

Messier Klub

A Herschel 400 program

Valószínűleg mindenki, aki egy kicsit is foglalkozik csillagászatall, jól ismeri Charles Messier nevét és híres katalógusát. A 18. században élt francia csillagász üstököskereséssel foglalkozott, és eközben számos ködösnek látszó objektumra akadt, melyeket katalógusba is vett. A katalógus, a benne foglalt 110 mély-ég objektummal, átfogó megfigyelő programot kínál, jó kiindulópont a kezdő mély-ég megfigyelőnek, hiszen számos fényes, könnyen megtalálható objektumot tartalmaz, de a tapasztaltabbak is találnak benne remek célpontokat. A teljes katalógus végigészlelése nem kis feladat, ám ha megbirkózunk vele, akkor mintegy pozitív mellékhatásként olyan égboltismeretre, észlelési tapasztalatokra teszünk szert, amelyek nélkülözhetetlenek a komoly kihívást jelentő, halványabb mély-ég objektumok megfigyeléséhez.

De hogyan tovább? – merülhet fel a Messier-objektumok végigészlelése után a kérdés. Van-e Messieréhez hasonló katalógus vagy gyűjtemény, amely hosszú időre

szisztematikus észlelő programot nyújt az érdeklődő amatőrcsillagászoknak?

A továbblépést a New General Catalog (röviden NGC) közel 8000 objektuma kínálhatná. Az NGC tulajdonképpen számos különböző mély-ég katalógus egybefogó gyűjteménye, melyet Dreyer állított össze 1880 körül. Összetettsége miatt itt a bőség zavarával szembesülünk: 8000 objektum rendkívül sok, ráadásul egy részük nem is érhető el az átlag amatőrtávcsövek számára. Nem könnyű kiválasztani, hogy mit is érdemes észlelni. Az NGC nem ad olyan jól körülhatárolt megfigyelő programot, mint a Messier-katalógus.

Ezt a problémát felismerve született meg a Herschel 400 program. A floridai St. Augustine-ban működő Ancient City Csillagász Klub néhány tagjának fejéből pattant ki az ötlet. A Sky & Telescope magazin egyik számában felfigyeltek egy cikkre, amiben James Mullany felhívta a mély-ég észlelők figyelmét, hogy a Messier-lista vé-

William Herschel (1738–1822), minden idők egyik legnagyobb észlelője

gigészlelése után Herschel mély-ég objektumainak megfigyelése izgalmas projektnek ígérkezik. Sir William Herschel az 1700-as évek második felében hosszú távú, szisztematikus megfigyelőprogramot végzett óriási méretű tükrös távcsöveivel, amelynek keretében aprólékosan végigpásztázta az angliai megfigyelőhelyéről látható teljes északi égboltot. Herschelt elsősorban a csillagok univerzumbeli eloszlása érdekelte, de munkája során a távcsövégre akadt mély-ég objektumokat is precízen feljegyezte. Az NGC objektumai között körülbelül 2500 azok száma, melyeket Herschel vett katalógusba.

A Herschel-program ötlete megtetszett az Acient City Csillagász Klub tagjainak. Fáradtságos munkával elkülönítették Herschel mély-ég objektumait a New General Catalog több ezer egyéb objektumától. Hamar felismerték, hogy az objektumok többsége túl halvány, így kívül esik a legtöbb amatőrcsillagász lehetőségein. Olyan programot szerettek volna összeállítani, ami egyrészt elég sok objektumot tartalmaz ahhoz, hogy hosszú időre lekösse a mély-ég észlelőket, másrészt elérhetőek legyenek közepes amatőrtávcsövek számára is. Mindezeket szem előtt tartva, az összes Herschel-objektum felvétele a programba nem látszott célszerűnek. Ehelyett úgy döntöttek, hogy „csupán” 400 mély-ég objektum kerül be a végső listába. A válogatás során fontos szempont volt, hogy az összes objektum megfigyelhető lehessen 15–20 cm-es távcsővel, közepesen fényszennyezett égboltú helyről is. Közzététel előtt a Herschel-program objektumait St. Augustine városából végigészlelték a klub tagjai, ezzel megbizonyosodva, hogy megfelelnek a kitűzött szempontoknak.

A Herschel 400 program objektumai között találunk néhány Messier-objektumot, valamint olyan fényes és híres mély-ég objektumokat, mint például a Perseus-ikerhalmaz, vagy az Észak-Amerika köd. Azonban az objektumok nagy többsége halvány, nehezen megfigyelhető. A Herschel 400 program haladó szintű észlelőprogram, és elsősorban azokat az amatőröket célozza meg, akik már tapasztaltabb mély-ég észlelők. Bár a Herschel 400 program már több éves múltra tekint vissza, és Amerikában eléggé közsímet az észlelők között, addig Magyarországon eddig nem kapott publicitást. Remélhetőleg sikerült felkelteni az elszántabb, kihívásoktól sem visszariadó mély-ég szerelmeseik érdeklődését a sok türelmet és kitartást kívánó program iránt.

A Herschel 400 program objektumainak listája, valamint további információk letölthetők a következő Internet-oldalokról:

<http://messier45.com/listgen/h400.html>

<http://www.seds.org/billa/herschel/h400.txt>

<http://www.astroleague.org/al/obsclubs/herschel/hers400.html>

SZALMA ZSOLT

Csillagvizsgálók, kisplanetáriumok
építészeti tervezése
Szász-Ház Bt., tel.: (20) 984-4929